

Trócsányi László*

Tiszteletbeli elnöki köszöntő

A Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet tiszteletbeli elnökeként örömmel teszek eleget annak, hogy röviden köszöntsem az öt éves Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézetet. Mint az Intézet tiszteletbeli elnöke, közelről láthattam az Intézet vezetői és munkatársai által elvégzett eredményes és felelősségteljes munkát, amellyel kapcsolatban csak elismeréssel tudom kifejezni.

Amikor a Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet megalakításának ötödik évfordulójára emlékezünk, nem tehetem meg, hogy ne szóljak röviden az összehasonlító jog jelentőségéről. A XIX. században az egyetemek közötti kapcsolatok megsokszorozódtak, a jogászok szakmai kapcsolatot alakítottak ki egymással, a szakmai érintkezések megélénkültek. Nem véletlen, hogy ebben az időszakban volt az összehasonlító jog fénykora. 1869-ben alakult meg az Összehasonlító Jogi Társaság (Société de législation comparée), ezt követően 1880-ban a Büntetőjog Nemzetközi Uniója (Union internationale de droit pénal). Az első összehasonlító jogi világkongresszusra 1890-ben Párizsban került sor a világhiállítás időszakában. 1924-ben kezdte meg működését Hágában a Nemzetközi Összehasonlító Jogi Akadémia (L'académie internationale de droit comparé), amelynek célja a jogrendszerek összehasonlító jogi vizsgálata volt. A második világháborút követően az összehasonlító jog ismét előtérbe került, elsősorban René David, Konrad Zweigert és Hein Kötz munkássága jóvoltából. René David 1964-es, „A jelenkor nagy jogrendszerei” című meghatározó jelentőségű munkájában jogcsaládok szerint tesz különbséget, megkülönböztetve a romanista-germán (kontinentális), az angolszász (Anglia, USA), a szocialista, valamint a vallási jogcsaládokat. Zweigert és Kötz tipológiája az alábbi jogokat különbözteti meg: romanista, germán, angol-amerikai, nordikus, szocialista, távol-keleti, iszlám és hindu.

A szocialista országok viszonya az 1970-es évek második feléig ideológiai indokból az összehasonlító joggal szemben mereven elutasító volt. A burzsoá jogrend „reakciós” jellegét hangsúlyozták. Kulcsár Kálmán, Péteri Zoltán, Harmathy Attila és Mádl Ferenc voltak azok a kutatók, akik a strasbourgi Nemzetközi Összehasonlító Jogi Akadémia szellemiségét követve, itthon hangsúlyt fektettek az összehasonlító jogi kutatásokra. Mádl Ferenc jóval a rendszerváltozás előtt az európai közös piac jogának bemutatásával különösen fontos művet tett le az asztalra.

Így jutunk el a rendszerváltozás előkapujához, az 1980-as évekhez, amikor az MTA Állam- és Jogtudományi Intézet keretén belül számos összehasonlító jogi munka született, amelyeket a rendszerváltozáskor végbemenő jogalkotáskor hasznosítani lehetett.

És lassan így jutunk el a jelenhez is. A rendszerváltozást követően a jogi karok száma növekedett, az MTA Állam- és Jogtudományi Intézetének monopolhelyzete megszűnt, különböző kutatóműhelyek alakultak meg. Ezzel egy időben az igazságügyi jogalkotás helye a kormányzati struktúrában állandóan változott, néha más területekkel – például a rendőrséggel, a közigazgatással vagy az európai ügyekkel – összevonva kezelték. A stabilitás hiánya azonban nem tett jót az igazságügyi feladatok ellátásának. Különösen nehéz helyzetben voltak a kodifikációval foglalkozó munkatársak, akiknek a folyamatos változások között is biztosítaniuk kellett a jogszabálytervezetek elkészítését. A feszített munkatempó mellett az elméleti háttéranyagok előállítására egyre kevésbé jutott idő.

Itt térek vissza az összehasonlító jogra. 2019-ben született meg a kormányzati döntés, hogy szükség van egy tudományos alkotóműhelyre, amely segíti a kormányzatot olyan jogi háttérű tanulmányok összeállításával, melyeket a kormányzat a politikai és jogi döntések meghozatalakor hasznosítani tud. Még miniszter voltam, amikor a svájci Lausanne-ban működő Összehasonlító Intézet (Institut suisse de droit comparé) mintájára megálmodtuk a magyar Összehasonlító Jogi Intézetet mint az Igazságügyi Minisztérium háttérintézményét. Ehhez a kormánytól a szükséges támogatást megkaptuk, így alakulhatott meg a Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet.

Jómagam Brüsszelbe mentem, így az Intézet első vezetőjének, Raisz Anikónak a kinevezése már nem tartozott hatáskörömbe. Nagyon jólesett, amikor a megalakulást követően – figyelemmel Raisz Anikó államtitkári kinevezésére – az Intézet új vezetője, Szilágyi János Ede hivatalvezető úr felkért az Intézet tiszteletbeli elnökének. Az immáron öt éves Intézet kutatási eredményei önmagukért beszélnek. Kiadványok magyar és idegen nyelven, nemzetközi és hazai konferenciák sokasága jelzik, hogy az Intézet megalapítása jó döntés volt. Az Intézetben dolgozó kutatók elhivatottságának, nyelvtudásának és szorgalmának köszönhetően ma a Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet a magyar jogtudomány egyik kiemelt műhelyének számít, amelyre a kormányzat és a tudomány képviselői egyaránt támaszkodni tudnak.

Mint az Intézet tiszteletbeli elnöke, ezúton szeretnék gratulálni az Intézet valamennyi munkatársának az öt éves születésnap alkalmából. Kívánom, hogy még sokszor legyen kerek évfordulós születésnapjuk!

* Tiszteletbeli elnök, Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet; Rektor, Károli Gáspár Református Egyetem; Elnök, Magyar Jogász Egylet.